

mely e célra szánt és a vágáson kívül fekvő helyre kihordassák, nehogy a fa későbbi kiszállítása alkalmával a sarjakban jelentékeny károkat szenvedjenek.

A cserüzemre berendezett és berendezendő erdők tartamosságának fentartása és talajuknak az elpusztulástól való megóvása tekintetéből nem idegenkedünk ez alkalommal abbeli meggyőződésünknek adni kifejezést, miszerint az ily erdőterületek, legyenek azok magánbirtokok vagy sem, mind az erdőtörvény 17. §-a alá tartozó erdők módjára az állam speciális gondnoksága alá lennének vonandók, miért is a törvény ezen erdők szempontjából egy külön szakasszal lenne megtoldandó.

A kopárak beerdősítésének és legelési szabályozásának ügye Franciaországban.

(Francia források után közli báró Mednyánszky Dénes.)

Az „Erdészeti Lapok“ f. é. februári füzetében több helyen tárgyalatik a községek viszonya új erdőtörvényünkkel szemben, és ezzel szőnyegre kerül annyi kérdés a törvény alkalmazására, hogy ebből bővebb tárgyát láthatjuk fejlődni sokféle és hasznos eszmecserének. Nem lehet kétség a fölött, hogy ezek között maholnap helyet foglalnak olyanok is, melyek az erdőtörvény III. címének eseteit érintik; mire nézve a feladat úgy, mint a megoldás, egyaránt vetekednek egymással nehézségekben.

Azért talán birhat némi érdekléssel, ha egy pillantást vetünk egy más ország ebbeli igyekezeteire, mely természet-tani és történeti körülmények következtében már igen sürgetően érzi a hatályos cselekvés szükségét. Franciaország sokhelyütt, de különösen legmagasabb és leghatalmasb két hegy-

csoportja a Pyrenéek és az Alpések vidékein sinli az erdőpusztítás és pusztulás következményeit; azért komolyan foglalkozik a kérdéssel, mikép lehessen az óvás- vagy orvoslásról gondoskodni. Az utolsó párisi köztárlat látogatói emlékezni fognak, hogy az erdészet gyönyörű pavillonjában mindenféle szép dolgot láttak: rajzokat, látképeket, sőt egész mintákat, melyek a beerdősítés és vízfékezés munkálatait ismertették, részint az Atlanti tengerparton, részint és főleg az Alpésekben. Azonban bármily érdekes és elismerendő mind ez, mégis az országos feladathoz képest még vajmi kevésnek fogjuk tekinteni, ha némely számarányokra pillantunk és a teendők mérvéhez hasonlítjuk. Legyen bár a részletekben különbség a másik országnak különböző viszonyai, közigazgatása és segéd-eszközeihez képest, természetében magában azonban a kérdés, a feladat mégis csak egy; valamint a nehézségek is ugyanazok, melyekkel meg kell küzdeni: s azért a kérdés megvilágítására tanulsággal birhat ily összehasonlítás.

A rohanó vizek rombolásainak francia területen egyik legfőbb színhelye az ország délkeleti része, hol az Alpések tömzsei a Rhone genfi kiömlésétől Savoyán át a középtengerig terjednek, két nevezetesb folyót (Isère és Durance) küldenek a Rhone felé, számtalan kisebb vízfolyással és mellék ereikkel, melyeknek rendes és rendhagyó állapotaiban kifejezést nyer a hegyi és légtüneti vizek viszonya és hatása. A tapasztalás igen kedvezőtlenül tanusítja a rosszabbra fordulást, még pedig növekedő gyorsasággal a bajok előrehaladásában. Fogy az erdő, fogy a legelő, fogy a nyájak létszáma, s a mi több, itt-ott fogy a nép lélekszáma, a megművelt tér, szaporodnak a földomlások s vizmosások, a hegység lábai körül elterülő vidékeken, a pusztító kő- s iszap-lerakodások, és növekszenek a segélykiáltások, védő, szabályozó, ármentő munkálatok iránt, mind sűrűbben, mind nagyobb költségeket

helyezve kilátásba. Hogy azonban mindezeknek okozója nem az égaljnak szeszélye, hanem az embernek tette, senki kétségbe nem vonja. Mert szemmel látható a bajnak párhuzamos haladása az erdőségek pusztulásával s a hegységek terjedő kopárságával egyrészt, valamint ellenkezőleg oly vidékek mentessége, hol hosszabb idők óta felügyelet, gondozás, rendszeres kezelés az erdőséget és növényzetet jó karban megőrizte.

Függőleges emelkedési irányban a magas hegységekben három physikai öv szokott egymásután következni: legalul a gazdasági különféle haszonművelet, azután az erdő, s a szálas fa felső határán felül, végre a havasi legelők.

De ezen természetes fokozatok arányai és terjedelme a hajdanihoz képest gyakran nagyon megváltozott. Így péld. Dauphiné megyéiben az erdei növényzet felfelé egész 2.500 mét. magasságig ért, most már középáránya csak 1.800 méterre teendő. A havasi legelők pásztorai irtogatják az erdő felső szélét, hogy legelőik területét tágítsák. Viszont alul a gazdaságot üző lakosok marogatják az erdő alsó részeit, hogy eke alá hódítsanak földeket, olyakat is, melyek nem arra valók, és a mellett hogy a termelési munkát nem jutalmazták, a takaró földréteg megsebzése által lazítják szilárd összefüggését s lejtőikön a csapadéki vizek tovamozgató behatásának kártékony utat nyitnak. Hogy pedig nagyobb erdőterületek a légtüneti változatok és csapadékokra nézve mint kiegyenlítő és egyensúlyozó tényezők szerepelnek, hogy úgy a haraszt, mint a gyökérzet a vizes csapadék felfogása, szétoztatása és lefolyása dolgában mérséklő és talajvédő hatást gyakorolnak, ez — eltekintve minden tudományos polemiától — bizonyára kétségbe nem vonható. Valamint azt is tudjuk — mert nem csupán Franciaországban történik — hogy a hegységek szabálytalan légtüneti végletei és rohanó viz-áradatai nem

csupán közvetlenül helyben üzik rombolásaikat, hanem közvetve távolabban is érezhetőkké válnak kártékony hatásukkal, mely a lefolyásuk körében eső vízhálózat zavaraiban nyilvánul.

A sebes vizek lefutási pályájában károm régió ismerhető föl: a legfelsőben fekvő gyűjtőmedence, hol egyes tölsérek vagy lejtornyulatokból együvé siet a víz; azután a levezető völgymeder, hol az ár váj, alámos, omlásokat okoz s hőmpolyanyagot sodor; végre az utolsó szakasz, a völgy torkolata, hol már lapályra ér, oldalfalak nélkül, és így lassabbodván, lerakja hordanyagát s szétterülhet; a mi gyakran a növényzet teljes kipusztításához vezet. A védő építkezések igen költségesek, sőt maradandó hatásuk sem mindig bizonyos, úgy hogy a legsikeresebb törekvés elvégre mégis csak azon irány felé fordul, mikép lehessen a bajnak gyökerét megtámadni, és új vízrohamok keletkezését megakadályozni, vagy már létezőket megszüntetni, vagy enyhítve ártalmatlanabbakká tenni?

E törekvésnél az állapotok tanulmányozása oda vezetett, hogy felismertetvén a baj oka, ez egyuttal megadja a orvosló ellenszert is, és ha tehát tapasztaltatik, hogy az erdőnövényzet pusztulása, a meredek hegygerinczek növekvő kopárosodása fokozza a vizek romboló voltát, ezzel szemben igyekezni kell a fenyegetett területeken az eltűnt felületi viszonyokat ismét helyreállítani, és ezen uton a végletek kiegyenlítésére hatni, hogy a fennmaradókat könnyebben megfékezni lehessen.

Már a múlt század végévei óta ezen tünemények Franciaországban magukra vonták a közfigyelmet és tanulmányozást. A bourboni restauráció idejében szakférfiak sürgették a beerdősítés ügyét, valamint a községi erdő- és legelő-hegyterület szigorú kéz alá vételét. Végre az 1840. év roppant vízkárainak benyomása alatt 1841-ben Surell erdőmérnök rendszeres nagy munkájának megjelenése sensatiót keltett s

kiindulási pontja lön az egész ezen ügyet felkaroló mozgalomnak, melyet azonban az 1848-ki események félbeszakítának.

A következő évtizedben mind sürgősben növekedtek a panaszok, a megyefőnökök emlékiratai, az aggályos statisztikai tapasztalatok, a lakosság, marhalétszám, művelési területek alábbszállásáról stb. úgy, hogy elvégre a császári kormány 1860. évben megszavasztatott egy törvényt, melynek szándéka ugyan jó és hivatása gyökeres orvoslás volt, hanem szerkezetében tanúságát viselte azon tartózkodásnak, a legeltetési megszorítások által községek vagy választókerületek felzúdulását előidézni.

Az 1860-ki törvény alapvonásai ezek: A beerdősítési művelet vagy kötelező, vagy facultativ. Utöbbi esetben államszegély ígértetik; elsőben, ha közérdekből az állam kijelöli s megszabja a területet, s a munkát vagy maga végzi vagy kötelezőleg végezteti a tulajdonosok által. Ha a terület magántulajdon, az állam megszerezheti egyezmény vagy kisa-játítás útján, ha községi, azt hivatalból veheti kezébe, de későbbi visszabocsátás kötelességével, úgy hogy vagy a ráfordított költségek megtérítendők, vagy e helyett azok fejében a megművelt területnek hasonfele átmegy az állam táladonába, melyen azonban a községek megtartják a szolgálmányi jogot marháik áthajtására. Mérséklő határozmány: hogy az állam egy évben a kijelölt térfogatnak legfeljebb egy huszadrészét veheti munka alá.

Alig volt meg a törvény, általános lett az elégedetlenség az érdeklett vidékeken, úgy hogy csillapításul csakhamar 1864-ben novelláris uton megengedettett, a kijelölt fölujtandó térfogaton belül esetenként beerdősítés helyett begyepesítést létrehozni, azon reményben, hogy e móddal a kettős cél el lesz érhető: a talaj megvédése és a legelők érdeke. Azonban a tett kísérletek nem feleltek meg ezen kecsgettető vára-

kozásnak, mert bebizonyult, hogy nem sikerül mindenütt, hol tetszik, legelőt teremteni, s azonfelül pedig, hogy e módozat hatálytalan a sebes folyású vizek ellen, mert sem újak keletkezését megakadályozni, sem már létezőket megszüntetni nem képes. Azért abba is hagyták s visszatértek az erdei beerdősítési eljáráshoz.

Sokféle nehézség támadt kezdetben, részint hiányzott elég hosszú és helyenként eléggé változatos tapasztalás, részint néha jobb belátás ellen helyi érdekeket kimélni kellett. Időközben azonban folytak a tanulmányok, helyszini kiküldések, bizottságok, vagy egyes szakférfiak vizsgálatai, melyekből származott jelentések és emlékiratok sok becses, sőt irányadó anyagot szolgáltatottak, részben nyomtatásban is kiadottak közlésre, s közölök egyikét (Demontzey munkáját) a német birodalmi kormány hivatalból le is fordíttatta saját szakközegei használatára.

A helyszinén minden egyes feladatnál első kérdésnek mutatkozott — szembe állván a vizmosásoktól vájt hegység lejtőivel — milyen térfogat és mennyire legyen kimérendő a mentesítő művelésre? Mert világos, hogy nem elég csupán az árokmeder széleit fákkal beültetni. Számítások és kísérletek, melyeket a tapasztalás helyeseknek igazolt, már adtak bizonyos mérvet erre is. A vizárok alsó végén kezdve eleinte csak keskeny pászták vétetnek (körülb. 40 mét.) a két partot kísérő szegélyzetten. Ezen szegélyek a hegy felé a lejt emelkedésével mindig szélesbülnek, és hasonlólag befordulnak minden mellészakadékba, a magaslatokon már 4—500 mét. szélességre terjesztetnek, úgy hogy ez által a vízfogó lejték felső részén ama csoportok érintkeznek, egymáshoz csatlakoznak és összefüggő, zárt egészet képeznek. Rendszerint azonban megelőzőleg előkészítő munkálatok szükségesek: mindenekelőtt legelési eltiltás a marhajárás kizárása végett, azután a létező növényzet,

cserjék, gyepék gondozása, a legsürgösb ideiglenes erődítés vagy védelemfonadék, czövekkelés, lépcsőzés által stb. Az alatt a helyszínén készített magonciskolák megtermik az ültönczöket, melyek az illető fekvés és talaj javallata szerint választatnak, a miben tág tér van engedve. Közönségesen alantabb lombos, feljebb tobozos fajták alkalmaztatnak.

A hol eddig ily följutó műveletek keresztülvitettek, mindig a legüdvösebb siker koronázta a munkát. Így a Durance folyó egyik legnagyobb mellékszakadéka nagysága s rendkívüli kártékonytsága miatt egyik legelső példaeset lön. Vizfogó tölcseirei vagy 6000 hektár területet képviseltek, mely több község határába esik; a vízmosások partfalai néhol 100 méterig magasak, az áradat rohama által alávájtattak, dörgő robajjal omladoztak, és a roppant hömpölyanyaggal terhelt víztömeg a torkolatnál több kilométerre szétterjesztette pusztító s betemető lerakódásait. Bár ezen községek majd minden tavaszkor létökben, vagyonukban fenyegetve valának, mégis midőn fogantatásra került a munka, nagy ellenszenvvel fogadták azt. Csak egy község maradt semleges; a többiek a munka megkezdése után csakhamar feltámadtak, megrohanták a munkatelepeket és erőszakkal elkergették az embereket, sőt a helyhatóságot és csendőrséget is, úgy hogy végre fegyveres karhatalom kellett. Hosszabb felfüggesztés után két évvel reá ismét megkezdett a legelők részbeni tilalmazása, s erély és tapintat mellett sikerült a munkákat megindítani, melyhez a napszám helyből vétetvén, az így a lakosok közé szivárgó pénzkereset hasznukra hajtott és megnyugtatólag hatott. Lassanként meg lett oldva a feladat. El lett költve körülb. 12.000 franc. s elvégre a romboló zuhamviből ártalmatlan patak lön, mely nem csak nem növeli többé a lerakodási kúpot, hanem abban medret váj magának.

Egy másik esetben Ste. Marthe táján az országút védel-

mére tervezve volt egy kőgát 40 000 fr. költséggel, melyet idővel mégis beborított volna a törmelék; ma már nem is gondolnak többé ily gátra, mert semmi romboló tömeg nem száll le a hegyekből, s a közönséges árkolás vagy kerítés elegendő.

Hasonlag Rizoul községben a zuhogó Pals támadásai ellen 1865-ben 25.000 fr. értékű védművek terveztettek; most ezt egyszerű csekély áteresztés az országuton megteszi. És ilyen példa sok van; hol ezelőtt nagynál nagyobb építkezési kiadások voltak kérdésben, azok szüksége megszűnt.

Igy történt az mindenütt, a hol sikerült keresztülvinni a beerdősítést; sőt közvetlen haszonvétel is támadt a marhatenyésztő lakosság javára, mely most füvet kaszál vagy szőlőkarókat készít oly helyeken, hol előbb birkája alig talált harapni való sovány eledelt. Nem kevésbé tekintetbe veendő, hogy az előbb fenyegetett, vagy rongált termő területek, mert többé nincsenek veszélyeztetve s terméseik biztosabbak, gyorsan emelkedtek értékben és haszonban.

* * *

Legfőbb kutforrása a bajnak, valamint az orvoslás nehézségének: a legelés. A hegyi legelők vagy csupán nyáriak, vagy olyak, melyek tavasszal és őszszel megjártnak. Ezen utóbbiak a lakó helyek környezetében szoktak lenni, napos lejtőkön, úgy hogy alig olvad a hó, rájuk bocsáttatnak a nyájak, melyek téli istállóztatás után kiéhezve a növényeket tövestől kitépik a viztelt lágy földből s körmeikkel megsebzik a felületet. Őszszel, midőn a nyájak a magasból visszatérnek, már kevesebb kárt tehetnek, mert távollétük alatt a hant megerősödött.

Legfelül a magaslatokon vannak a havasi legelők, melyek csak nyár derekán, június és október között használatnak vagy helybeli nyájak által, vagy bérbe bocsátva más vidékbeli-

eknek. Minthogy csak nyáron át jár rajtok a marha, ezen legelők jobb karban szoktak lenni, különösen ha marhaszámmal túl nem terheltetnek.

A marhanemek: tehén, kecske, birka; uralkodó aránya különböző.

A francia Alpeseken a tehén kivétel, ellenben a Sávjcziakon általán túlsúlyban van; mi nem csekély mérvben indokolja emezek jobb állapotát, valamint a gondos felügyelet az arányos számra, mert tudják, hogy túlterhelés csökkenti a termelési hasznót.

A kecskét a szegény ember tehenének mondják, s e tekintetből mindenütt türik, daczára hogy kiki elismeri kártékonyosságát: mert különben szembe vetve a csekély hasznót, melyet adnak, azon hasolíthatlan nagy kárral, melyet okoznak, ki kellene mondani rá az ítéletet, hogy megérdemli a kiírtást.

A birka a francia Alpések uralkodó marhaneme, a nélkül, hogy valami szükséges indokát lehetne megmondani: mert viszont találkoznak egyes oly községek is, melyek előnnyel üzik a nagyobb lábas jószág tenyésztését és a tehéntej-gazdaságot.

A kormányfelügyelet alatt álló erdőterületeken a birka-legalás elvileg tilalmas; ezen kívül azonban semmi egyéb szabályozás nem létezik, s így mindenütt korlátlanul divik, rend és mérték nélkül.

A községi lakók helybeli birkái egy részben állandók, melyek ki is teleltetnek, részben pedig tavasszal vásároltatnak nyári kilegelésre őszzeli eladás végett. E nyájak közönségesen a tehetősb lakosok tulajdona, kik a községben tekintélylyel s befolyással bírnak, a döntő szót viszik, s így nem zsákmányolhatják ki a községi birtok túlterhelését önhasznukra, miért is általán a községi legelők rosszabb karban vannak, mint a magánosokéi.

A bérlő vándornyajak délről jönnek, midőn ott a növekvő naphővel a szárazság kezdődik, s tehát június közepe körül érkeznek a havasi legelőkre. E birkák igen mohó falánkok, tövestül gyökérig lerágják a növényeket, sőt körmükkel, orrukkal tudják kikaparászni a kövek közül a legkisebb gyepcsomókat.

Számuk folyton apad; 20 év óta már majdnem felényire lejjebb szállt az eledel gyérülésével, jeléül, mennyire s mily gyorsan sikerül nekik a pusztítás. Dauphinéban Grenoble járás 400.000 hektár, melynek 85.000 hektárja legelő, ebből 79.330 hekt. 112 község tulajdona, 1.350 hekt. a városi kórházé, 4.300 hekt. magánosoké. A községi legelőkből körülb. $\frac{1}{3}$ kibérelhetik Provencéből jövő vándornyajaknak, nagyobbik részét ($\frac{2}{3}$ -át) a lakosok megtartják közös haszonvételre. Ezen összes legelőtéren 1868-ban élt 146.000 birka, 8000 tehén, 7000 kecske. Egyenlitve egy tehenet 3 birkával, tesz tehát valamivel többet, mint átlagban 2 birkát egy hektárra. Bár ez területileg mérsékelt aránynak látszanék, mégis túlságosnak ítéltetett, annyira megrongálva lévén már akkorban a legelők állapota. Viszont a rohanó vadvizek rombolásai folyton növekednek, medreik emelkednek, védépitkezések követeltetnek, a költségvetések fokozódnak.

Sok üdvös következménye lenne a marhatartás okszerű vezetésének, ha a kaszálók szaporittatnának, mert így több takarmány termeltetnék, jobb kitelelés lenne elérhető, valamint az alsóbb lejték megkimélve volnának a felette korai legeléstől, főleg pedig, ha sikerülne a túlsok birkahajtást az értékes és hasznosb tehéntartással helyettesíteni, mely a legelőket sem rontja annyira, szélesebb körme pedig inkább tapos, mintsem váj: úgy hogy igen nevezetes kulturai haladásnak lehetne elismerni a tehén szaporodását a birkának rovására. Az illető francia vidékeken számitanak: 1 tehén nyaralására

1·81 hekt. bevételt 55 fc. 58 ct., ugyanazon területre arányosítva 3·62 birkát és 10 fc. 86 ct. bevételt, közel 43 fc. különbözet a tehenek javára. Azért a kormány igyekszik e cél előmozdítására hatni: többhelyütt csirászatokat állít, terményeladási szövetkezeteket alakít, s eddig évenként vagy 65.000 feot költött ezen irányban. Hanem nehézségekkel küzd a vállalat érvényesítésében, mely részint közönyben, részint ellenszenvben akadozik; miért sürgető felhívásokkal fordul a vidéki gazdasági egyletekhez, hogy befolyásukkal közreműködjenek az előitéletek leküzdésére.

A 60-as évek törvényeinek intézkedése eredményes hatásában zsidbad, mert félrendszer maradt azáltal, hogy ugyanakkor párhuzamosan semmi sem történt a legeltetés szabályozása tárgyában. A beerdősítés csak helyenként és igen korlátozott mérvben haladhat, sőt a felújításra kijelölt egyes területeken is annak évente csak $\frac{1}{20}$ -részét lehet tilalom alá helyezni: egyebütt pedig mindenfelé szabad a vásár a korlátlan önkénynek. Minthogy pedig a pusztítás sokkal gyorsabban halad és sokkal nagyobb felületekre kiterjed, mint a javítás: féltő, hogy a ráfordított költség és fáradozás kárba vész; mert már most is meg lehet itélni, hogy ama törvény meghozása óta az általános állapot a mostani második évtized végén majdnem rosszabb, mintsem volt a megelőző évtized elején; egyes esetekben pedig meggyefőzők vagy más helyhatóságok előterjesztései jelentik, hogy a körülmények fejlődésének hosszabb megfigyelése alapján, mintegy kiszámítani lehet az időközt, melynek lefolyása után, ha intézkedés közbe nem lép, vidékükön semmi sem lesz, se embernek, se marhának való, hanem sivár terméketlenség.

Az orvosló intézkedésnek pedig, hogy sikert szüljön, több irányt kombinálva kell szemügyre vennie, nem csupán valamely egyes művelettel, hanem megelőző s védő rendszabályokkal

hatnia, nevezetesen a marhajárásra nézve. Ezt pedig elérni nem lehet tisztán a vidéki közigazgatások részéről kiadandó rendeletek útján, mert ilyenek sem általános érvénnyel nem bírnak, sem hatalmuk nem rendelkezik elég magas sanctióval büntető kényszer alkalmazására: mind ezt csak a törvényhozás adhatja meg és a kormány erdészeti közegeinek felügyelete és hozzászólása.

Az eddig létezett szabályok részint hiányosak, részint elégtelenek voltak; mégis, a mennyire ezek és a csekély pénzellátás engedé, a lehető megtörtént az erdészet részéről. A francia-alpesi régióban eddig 16.200 hekt. lón beerdősítve; a legérdekeltebb négy megyében pedig lenne 200.000 hekt. e feladatra való. Ha átlagul 800 hektárt veszünk egy évre, eltartana a munka harmadfél századig; holott bizonyos, hogy igen sokkal rövidebb idő alatt már semmi sem leend ama vidéken, mivel ez irányban foglalkozni lehessen. Tehát érelyesen és nagyobb mérvben kell hozzálátni a dologhoz.

Az 1860-ki törvény meghozásakor leginkább számoltak községekre és magánosokra, remélvén, hogy sikerülni fog jutalomdíjak és segélyzések által eléggé hatni ily beerdősítési vállalkozások előidézésére. Ez okból az állami kisajátítást, mely elvileg engedélyezve volt, mellőzhetőnek vagy csak ritka kivételes esetben alkalmazandónak hívék, mindez erős tévedésnek bizonyult. A magánbirtok legfeljebb oly fekvéseken hajlandó erdő létesítésére költeni, hol a piacz közelsége és a könnyü hozzáférhetés előnyös kihasználást ígérnek; pedig épen azon hegyrészek, melyek záporok és rohanó vizek ellen erdészeti művelésre kijelölendők, már természetöknél fogva a nyereszkesedés számításán kívül esnek.

A községek rá sem adják magukat, mert bármely eféle mütét szükségkép a legelés megszorításával jár; a mi jövedelmüket csökkenti. Ezt pedig önszántukból fel nem áldozzák;

sőt az ellen azon okoskodással védekeznek: ha ama követelés valóban közérdek, miért fizessék ők az árát, hogy a lapály náluknál kedvezőbb helyzetű gazdáinak haszna legyen? és így e czímen felette nagy kárpótlásokat kívánnak az államtól.

Nem lehet tehát reményleni, hogy magánosok vagy községek önkénytes kezdeményezéséből fogjanak hozzá jelentékenyebb mérvben ily vállalatokhoz. Tanusítja ezt a tapasztalás is. Az előbb érintett négy megyében, hol legsürgősebb a befásítás, minden díjazásu ösztönzés daczára, csak 3.200 hekt. jutott művelés alá; viszont Vaucluse és Rhonetorkolat megyében már több mint 26.000 hekt. Itt hatalmasan lendített a magánérdek, mely tölgyes (és egyéb fanemű) ültetvényekben megtelepíti a szarvasgombát, melyből igen tetemes pénzhasznót arat.*)

A francia alpesek vidékein mint közérdekből beerdősítendő kijelöltetett 119, különböző terület összesen 90.023 hekt., melyből beerdősítve . . . . . 16.240 „

begyepesítve . . . . . 1.173 hekt.,

a mellett költség, legelőváltság stb. az államnak összes kiadása volt 8,180.208 fc. Az egész francia terület különféle hegysegeiben 1879. elejéig beerdősítés: 84.715 hekt., melyből 33.999 hekt. kényszerített, 50.716 szabad vállalkozási művelet, ezek között: magántulajdon . . . . . 20.940.³⁵ h.,
községi tulajdon . . . . . 59.295.⁶⁴ h.,
kincstári uroda'ni tulajdon . . . . . 4.479.⁸⁷ h.,
fentebbi 84.715.⁸⁶ h.

Mindössze segélyzés, költség stb. fizetett az állam: 13,396.630 fc. 85 cent.

A tapasztalás mind erősebben tanusítja, hogy a létező eszközökkel az eddigi módon soha czélt érni nem lehet s így elvégre elhatározta magát a kormány az ügyben gyökeresen

*) Ez külön oly tárgy, mely hazánkban is megérdemelhetné erdőseink méltányló figyelmét!

eljárni, s többé nem hajolni vidéki hangulatokra, hanem alapul venni a közjólétet és országos érdeket, mely szerint kisebb baj a jelennek némi mulandó s pótolható megszorítása, mintsem a jövőnek biztos és állandó kockázatása. A tapasztalás ugyanis azt tanította, hogy a ma művelendő védterületek állami megszerzése és a legeltetési ügynek állami szabályozása és felügyelése az egyedüli mód a kívánt cél elérésére, hogy a létező bajokat orvosolni, és jövő nagyobbakat megelőzni lehessen. Ezt már 1841-ben Surell említett munkája indítványozta; a lefolyt évtized a'att pedig a szaktérfiak és enquête jelentések érvelései, meg annyian mind erre tértek vissza. Ez ideig az ország különféle hegységeiben államilag megszerezett 1861—79. évek alatt 11.536.¹⁰ hektár, 1,167.871 fc. 88 ct. költséggel, vagyis átlag 101 fc. 23 ct. hektárja. A községek korlátlanul rendelkeztek a legelőkkel, sem használati mód, arányos marhalétszám, gondozás vagy egyéb tekintetben szabály vagy befolyás nincs; a kibérelés tetszés szerint történt, igen változó összegekért; a közönséges egységárak: birka 60 cent. — 1 fc., kecske 1 fc. — 1 fc. 25, tehén 75 cent. — 1 fc. 50.

A védterek állami megszerzése és a legeltetési szabályozása, még pedig törvényhozás útján alapköve és sarkpontjául lett elismerve az egész nagyszerű czélnak, melynél — csak az alpesi országrészt tekintve — hét megyének jövője forog kérdésben. E végre 1878. év végével hozzáfogtak a kidolgozáshoz, és az ad hoc alakított törvényhozási bizottság már elő is terjesztette javaslatát (tekintettel az eddigi 1860. törvényre) főpontjaiban ekkép: Fentartja államsegély szolgáltatását oly tulajdonosok javára, kik maguk teljesítenek ily munkát; oly helyeken pedig, hol közérdekből szükségesnek nyilvánítatik az ertés, az államtanács előterjesztésére az államfő rendelet által határozza meg a beerdősítendő terüle-

teket és a legelőkárpoztásokat a kitiltottak számára. Azon esetben, ha a birtokosok maguk nem vállalkoznak a műveletre és az erdő fentartására: kötelezi az államot egyezmény vagy kisajátítás útján megszerezni a munkába veendő tereket. Eltöröltetik tehát (hallgatag) az előbbi mód, hogy az állam előlegezze a művelési költséget, s ha utóbb azok meg nem téríttetnek, kielégítés fejében, vegye sajátjába ama terület felerészét.

A legelőkre nézve szervezi az állami erdészeti igazgatás felügyeletét s hozzászólását; kötelezi a községeket egy év leforgása alatt a megyefőnököknek előterjeszteni tervezetüket, melyre nézve az erdészeti igazgatás meghallgatandó, és csak azután hozható statutum.

Ezen bizottsági munkálat, terjedelmes segédirományokkal ellátva, tárgyalás alatt van, s a discussio már igen számos és igen lényeges módosítást hozott szőnyegre, úgy hogy még nem jósolhatni sem azt, mily alakban és szerkezetben fog törvénynyé érlelődni a javaslat, sem az időpontot, mikorára készülend el, és léphet életbe e törvény; mert közbe jöhetnek politikai körülmények, melyek a parlamenti kormányban több-kevesebb változást idéznek elő; és minthogy ott a földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeriumnak államtitkára főnöke az erdészeti szakmának, változás esetében ez a vezetést és eljárást s az eddig képviselt elveket is érintheti.

Báró *Mednyánszky Dénes.*